

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 8. uri zjutraj.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta „ 3.—; „ 4.50 —
za četrt leta „ 1.50; „ 2.25 —

Z „Novičarjem“ vred:

za vse leto gl. 7.—
za pol leta „ 3.50
za četrt „ 1.75

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov. v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov. — „Novičar“ pa po 2 nov.

EDINOST

Oglas in oznanila se račune po 8 nov. vrstica v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana javna zahvala, osmrtnice itd. se račune po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu Piazza Caserma št. 2. Vsako pismo mora biti frankovano ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravništvo: Piazza Caserma št. 2. Odprte reklamacije o proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

• V edinost je moč •

Slovanskim volilcem za III., II. in I. razred!

Po vsestranskem, treznem in resnem posvetovanju prišel je odbor političnega društva „Edinost“ sporazumno z mnogimi volilci do prepričanja, da nam Slovanom ne kaže v sedanji volilni borbi iti ni z jedno ni z drugo stranko.

V smislu tega uverjenja in soglasnega sklepa na volilnem shodu z dne 26. maja t. l. priporočamo volilcem III., II. in I. volilnega razreda, da pridejo v polnem številu na volišče in oddajo

prazne listke,

da tudi po tej poti dokažemo, da nas ni smeti prezirati ter da smo tudi mi uvaževanja vreden faktor v Trstu.

Volilci!

Pokoreči se gornjemu sklepu in priporočilu — dokažete svetu svojo politično zrelost in samostalnost!

Odbor političnega društva „Edinost“.

PODLISTEK.

Avgusta.

Izvirna novela. Spisal Ivo Trošt.

I.

(Dalje.)

Milan je odložil knjigo in se zamislil prebravši naslednje vrste:

„Vaak hribec, vsaka dolinica me spominja resnih dogodkov o mojih, o naših pradedih. Da, to so oni imenovali svojo zemljo, to je naša domovina.“

In to jo pisala Avgusta?

Gotovo niso vse njene misli, veliko je že samo to, da je njeno neiskušeno srce slutilo resnico imenovanih besed. Tako je sodil Milan in čedalje bolj se mu je nekaj mehčalo okolu srca. Neprenehoma je namerjal daljnogled tja na morskogladino, kjer leži v nekem nedozirnem kotu mesto K., kjer biva oboževana njegova Avgusta. Šele sedaj je prav čutil, kaj je ljubezen, kaj je hrepenenje po ljubljeni izvoljenki. Peroti si je želel, da bi ž njimi liki lahen metuljček zletel tja v daljavo, dotaknil se s krili njenega okna, pogledal, kaj dela, sporočil ji svoje najsrčnejše pozdrave, potem bi pa vzplaval nazaj v svoj rodni kraj. —

Dolgo je Milan tako strmел na tleh poleg groblje. Ta trenotek se mu je zdel slovesen, svet. Bal se je s svojim gibanjem

motiti skrivnostno tišino. Najraje bi videl, da bi bilo zmerom tako. Solnce se je že močno nagnilo nad Furlansko ravan, njegovi žarki so se lesketaje kopali v zelenih valovih šumeče Soče, in odsevali kot dragocen, srebrn pás. Tudi Vipava se vije in lesketa prav kakor srebrna nit primorski sestri v varno naročje. Obe skupaj, misli si menda, že premorevi naval drznega sovrage. Bog ve? . . .

Zelene vinograde, rmeno žitno polje, gosto sejane vasi in trgi, nedosežne travnike in prijazne loke, vse to bi bil Milan lahko opazoval, ko bi bil gledal kaj drugega, ne samo daljni morski breg.

„Milan, Milan, to bo gostija, to! Našel sem več kot sto polšin. Samo da se še nekoliko poredi, pa jih prideva loviti,“ kričal je brat in veselo stopal iz grmovja.

„Vrag uzemi tebe in polhe,“ rekel bi bil Milan najraje, ker ga je zmotil v tako lepih mislih, vendar je molčal. Franco si ni pustil kar tako pozobati vsacega zrna izpred nosa. Jezik mu je bil spreten kot tkalaka vodika (čolniček). Zabavljal bi bil gospodi in njenim neumnostim, da bi Milana še jutri bolela ušesa. Zato je tiho ustal in se napravil proti domu.

Med potoma sta natrgala v spomin nekaj cvetočih planink. Francetu se tudi to ni zdelo tako silno imenitno, kakor da bi prav moralo biti; nocoj mu nekaj ni bilo prav. Milan je bil preveč redkobeseden. To bratu nikakor ni ugajalo. Molčé-

nost našemu ljudstvu ni všeč, nekaterim je celo znak nezaupnosti. Vesel, zgovoren, šaljav človek ustreza slovenski naravi.

France je dajal svoji nevolji duška, kakor je mogel, največ seveda je obetal polhom. Ko bi bilo na polovico vse res, kar je pravil, torej bi bil že davno zatrl vso poljšo rodovino. Milan je spoznal, kje je temu uzrok, in sklenil mu ugoditi. Šla sta mimo velikanske, na samem stoječe skale na štiri ogle. Tedaj praša:

„France, kako se pravi tukaj!“

„Pri hudičkovi mizi.“

„Veš, zakaj se imenuje tako?“

„Zato, ker menda vsi tako pravijo, jaz nisem še nikoli slišal drugače reči, kot pri hudičkovi mizi.“

„Ne, ne, čakaj! Zakaj ima ta velikanski kamen tako ime?“

„To si pameten: ker nima drugačnega,“ savrno France naravnost.

„Tebi ne pride na konec živa duša. Toda poslušaj, povem ti vendar, da boš vedel še to, kakor jih veš mnogo. Ljudje so nekdanj verovali, da bivajo velikani. Potem so med nje uvrtili vsled njegovih izrednih svojstev tudi hudiča. Stavim, da so kedaj pripovedovali, kako je tukaj hudo beo kot velikan kosil ali pa večerjal, in ime se je prijelo.“

France ga ni umel. Ko je Milan dovršil, rekel je samo: „M-hé!“ mislil si je pa, hvala Bogu, da si nehal, saj ni bilo res tako. Gospoda bode nas učila, zakaj

se pravi tako in ne drugače? Sami vemo bolje.

V mraku sta bila doma. Dasi trudna, zadovoljil je izlet oba, seveda sta računala ugodnosti vsak po svoje.

Naslednje jutro je Milan hotel še jedenkrat pogledati v album ona mesta, ki so mu tako ugajala. Najprej je zadel na francoske vrstice:

„Borbeau de ma neurese enfance, Adieu, te quitter c'est mourir!“

Z nekim svetim strahom se je ozrl po prijazni sobici, po znani okolici in mislil, kako hudo bi mu bilo, ko bi ga zdaj za vselej tirali iz mile domovine, katero ljubi toli srčno, toli udano. Taka ločitev bi bila res, kakor pravi francoski pevec, težka kot smrt. Ogenj ljubezni, ki nas veže z rodno zemljo, čisto je toliko močan, da plapolata kakor kres mogočno, njegov žar se utrinja daleč tja po domovini in užiga srca do požrtvovalnega rodoljubja. Ta ljubezen je najtesnejša naravna vez, ona nas spaja s koščkom zemlje, ki nas je rodila. Kdor jo je pretrgal, uničil, podooben je izgoju, katerega se vsak ogiblje.

Rodoljubni ponos je ono prožno pero v človeški notranjosti, ono pero, ki je že provzročilo in provzročuje velikanska dejanja na korist domovini, očetnjavi. Kako težavna mora biti torej pot v tujino onemu, ki pomisli, koliko rodoljubnih src bije, živi, deluje v domovini za domovino!

Tako je razmatral Milan ne vedeč, da

Politični pregled.

Notranje dežele.

Pri vsprejemu delegacij je naglašalo Njegovo Veličanstvo v svojem odgovoru na nagovora predsednikov, da se od zadnjega zasedanja ni spremenil politički položaj. Razmere do vseh držav so prijazne in tudi vse druge okoliščine so ugodne za evropski mir. Z druge strani pa so razmere še vedno take, da mora vlada skrbeti za popolnjevanje vojske in mornarice. Svoje zahteve pa je uprava vojske uredila primerno finančnemu položaju. Da se ohrani ravnotežje v državnem gospodarstvu, razdelilo je bremena nasledujoča leta, kakor pojašnjuje utemeljevanje, priloženo proračunu za leto 1894. Ob tej priliki je Njegovo Veličanstvo obgovorilo tudi tržaškega delegata Stalitzza povpraševajo, kako stoji z volitvami. G. Stalitz je izrekel nado, da se izvršijo ugodno, na kar je opomnil cesar: To bi bilo železi. Sicer pa — rekel je na to Stalitz — niso volitve pravi izraz patrijotiskega mišljenja prebivalstva tržaškega. Tomu je pristavil cesar: To vem, kar se je pokazalo tudi nedavno pri slavnosti, ko so spustili v morje najnovejšo vojno ladjo. — Tudi se slovenskim delegatom Pfaiferjem je govoril cesar hotoč poizvedeti, kako napreduje gradnja doljenjakih železnic. G. delegat je označil gospodaraki položaj Kranjske kot nepovoljen, osobito z ozirom na slabo letino in veliko sušo.

Postopanje vodje levičarjev, gosp. Plenerja proti mladočeskim delegatom obsojajo sedaj malone vsi listi in vse stranke, videč, da utegne to neprevidno postopanje Plenjerjevo imeti zelo slabe posledice. Kajti ni dvojbe, da zavedni in energični narod česki ne utakne mirno v žep tako drzna žaljenja. Celo poljski list „Dziennik Polski“ priporoča vladi, naj bi se na kak način sporazumela z Čehi. Kajti — tako pravi ta list —, če se tudi ne odobruje način mladočeskega boja, vendar se mora priznati, da se oni nahaajajo v stanju samoobrane. Grof Taaffe more sicer mnogo doseči, ali brez Mladočehov se mu gotovo ne posreči, ustvariti vsaj znosne odnose. — Izjava slovenskega delegata Pfaiferjeva, da ne odobruje krivičnega postopanja proti Mladočehom, napravila je povsodi najboljši utis.

Dne 29. t. m. je bil sprejem pri dvoru za delegate. Povabljeni so bili tudi Mladočehi, a niso došli.

Dunajski antisemitje morejo zabeležiti zopet lep vseh: njihovega vodjo dra. Luegerja izvolil je mestni zbor dunajski v občinski svet. S tem si je priborila antisemitska manjšina veliko veljavo.

Minoli ponedeljek je bil veleznamenit dan za vse slovanstvo: tega dne se je slavila petdesetletnica smrti velikega oznanovatelja duševne vzajemnosti slovanke: Jana Kolarja. Kolar je bil sin siromašnega naroda Slovaškega. Jan Kolar je navajal pesniškimi vnosom, kako se morajo Slovani jezikovno bližati in podpirati. V svojem velikem pesniškem delu „Slavy dcera“ žigosal je izdajice naroda naglašajoč, da vse naše zlo tidi v naši neslogi. Kolar je bil propovednik ljubavi mej posamičnimi slovanskimi plemenimi, da bodo mogli vršiti svojo veliko nalogo v človečanstvu.

Tiskovna svoboda na Hrvaškem razvija se lepše in lepše. Nedavno se zaprla radi nekega članka odgovornega urednika „Obzora“, gospoda pl. Dorotka in Dinka Politea. No sedaj se ju vendar izpustili na svobodo, a obljubiti sta morala, da ne bosta z ničem uplivala na razvoj preiskave in da ne zapustita mesta Zagrebskega brez dovoljenja sodišča.

Različne vesti.

Nelep maneuver. Vsi Slovenski volilci IV. razreda prejeli so v zadnjem hipu, to

je v ponedeljek zjutraj nastopno pismo, kateremu je bila pridodana dotična glasovnica se imeni 6 konservativnih kandidatov:

Slovenskim volilcem IV. volilnega razreda! Vedje število slovenskih volilcev IV. volilnega razreda, ki so se včeraj sestali, so spoznali, da ni ne patrijotično ne primerno, zdržati se volitve, ampak da se ima konservativna dobro-avstrijska stranka tudi od nas kolikor je mogoče podpirati.

Pregledali smo na tanko imenik kandidatov te stranke za IV. volilni razred ter priporočamo Vam, da glasujete za sledeče kandidate:

Prusnig Dr. Adolf, društveni zdravnik delalskega podpornega društva,
Zenari Ivan, trgovec,
Vidich Josip, hišni posestnik,
Huszak Ivan, glavni oskrbnik Lloydovega arzenala,
Zoff Anton rajnc. Lorenca oskrbnik hiš,
Spanghero Ivan, prodajalec jestvin.

Ti so izvrstni možje in poznani, da so nam naklonjeni; za te možje tedaj blagovolite glasovati, dostavši še 6 drugih kandidatov pro Vaši najboljši vesti.*

V ta namen Vam priložimo volilni listek.

V Trstu, z dne 26. maja 1893.

*) Priporočujemo posebno Gregorin Dr. Gustav, advokat in Prettner Dr. Matej, advokat.

Kje je izvir temu manevru ni težko uganiti. Mi smo izvedeli o njem še le v ponedeljek po 9. uri predpoludne, a nas je ta vest zadela kakor bomba. Prepričani smo bili namreč takoj, da nam bode ta maneuver veliko škodoval, dobro vedoč, da imamo mnogo priprostih nezvedenih volilcev, kateri se še nikdar niso udeležili volilne borbe in so jim nepoznane take fine. Velika večina naših volilcev niti niso sanjali o tem, da bi bilo mogoče, da konservativna stranka v nje sedanjih sestavi priobči poziv v slovenskem jeziku, ko ga vendar še v svojem volilnem proglašenju odmeta popolnoma za mesto. Zbegaala jih je zlasti tudi okolnost, da je imel odbor „Edinosti“ v nedeljo predpoludne svojo sejo, valed cesar so mislili volilci, da smo mi drugače ukrenili. Vse te okolnosti so provzročile, da naši volilci niso vedeli, pri čem da so in so deloma glasovali samo za označenih 6 konservativnih kandidatov, deloma so nevoljni ostali doma. Še danes je prišel k nam neki volilec ter nas vprašal nevoljno: čemu ste promenjali v poslednjem trenutku? Sicer pa je jako značilno za konservativce, da so poslednje dni lovili le naše glasove, dočim si niso niti upali več moj italijanske volilce. S tem je odgovorjeno na vprašanje „Mattinovo“ „kaj da so prihili drugi slovenski glasovi? Progressovci niso gotovo dobili nijednega, pač pa so nam jih na zvijačen način pobrali konservativci. Ste-li zadovoljni sedaj?!!

Volitev v četrtem razredu. Ves svet je pričakoval, da zmagaajo progressovci v tem razredu, vendar ni pričakoval nikdo, da zmagaajo toli sijajno. Oddanih je bilo 1217 glasov. Lista progressova je dobila 916 do 820 glasov; konservativci so dobili 286 do 129 glasov; Slovenci 73 do 62. Računajmo malo, da vidimo in dokažemo, da je konservativna stranka italijanska tako ničeva in neznačajna, da niti ni vredno govoriti o njej kot taki. Recimo, da so konservativci povprečno dobili po 200 glasov. Od teh je gotovo bila vsaj polovica tistih slovenskih volilcev, ki so bili za konservativce že od prvega začetka, kar se da soditi po podpisih na proglašenju konservativne stranke. Najmanjše 60 glasov — in mi računamo dobro — so nam zbegali konservativci s tistim manevrom, o katerem govorimo na drugem mestu. Ostalo bi torej kacijh 40 italijanskih konservativnih glasov mej 1217 volilci. Te številke govore dovolj jasno, te številke nam pravijo, da italijanske konserva-

tivne stranke v IV. razredu za sedaj niti ni. Računajmo nadalje, da so slovenski samostalni kandidati dobili povprečno po 65 glasov in ako temu številu prištejemo približno 160 slovenskih glasov, oddanih ali za konservativce ali mešane liste, vidimo, da je glasovalo proti progressistom nad 200 slovenskih volilcev in le kacijh 50 italijanskih konservativcev. Kje je torej tista zveza mej Slovenci in radikalc, o kateri óveka „Il Mattino“?!

Ako pomislimo nadalje, da smo še le v petek zvečer prihili do sklepa postaviti lastne kandidate, in smo torej imeli le dva dni časa za agitacijo;

ako pomislimo, da mnogo naših volilcev ni dobilo legitimacije;

ako pomislimo, da mi nimamo toliko in tacijh sredstev na razpolago, kakoršne so imeli v obilni meri konservativci;

ako pomislimo na nepričakovani volilni maneuver, naperjen v zadnjem hipu proti nam,

in ako slednjé pomislimo, da je bil to prvi naš poskus: rečemo lahko mirno vestjo, da smo izišli uprav sijajno v primeri z laškimi konservativci, in da smo mi veliko resnejši faktor v tem razredu nego oni.

Ta gorostasni poraz konservativcev odpre morda vendar oči marsikomu — v Trstu in na Dunaju.

Slovesen protest. Naznanjajoč, da so Slovenci postavili svoje lastne kandidate za IV. razred, piše konservativni „Il Mattino“ v številki od nedelje: „Govori se, daso kolovodje pri „Edinosti“ storili ta korak v sporazumlje) nji z radikalnimi progressisti, kateri poslednji so jim obljubili toliko zahtevano slovensko šolo.“

V včerajšnji številki pa odgovarja na vprašanje: Kje pa so vsi drugi glasovi slovenski (mimo tistih namreč, ki so se oddali za slovenske kandidate)? — nastopno: vsi so se oddali na korist progressovcem! Potem pa piše: „In da Slovenci niso postopali tako brez plačila, priča nam vsklik „Živio Progresso!“, kojega je bilo čuti včeraj v mestni dvorani v trenutku, ko se je proglašil rezultat volitve: „živio“, ki gotovo ni prišel iz italijanskih ust, a kateremu so se kordijalno odzvali radikalni volilci se svojim „evviva“, kar živo osvetljuje vredno zvezo obeh radikalizmov. To bodi povedano kot pridevek k govoric, katera kroži po mestu, da je namreč odbor progressistov obljubil Slovence slovensko šolo v mestu kot plačilo za pomoč pri volitvah v četrtem razredu.“

Prišlo je torej, kakor smo prorokovali in pričakovali: krivdo na gorostasni blamaži v IV. razredu hočejo konservativci zvaliti na slovenska pleča.

A mi ne moremo, mi ne smemo molčati k temu: mi protestujemo slovesno proti temu grdemu in neosnovanemu obrekovanju, katero trosi „Il Mattino“ v ta namen, da bi prikriil sicer žalostno resnico, da je ogromna večina volilcev četrtega razreda okužena po „idejalih“ progressistov. Mi smo odrekli konservativcem svojo pomoč, to je res, a storili smo to neradi in krvavečim srcem: storili smo, ker smo morali tako storiti, ako nismo hoteli zatajiti svoje narodne časti, ako nismo hoteli zatajiti sami sebe in svoje bodočnosti. Mi se ne bojimo, ker nam bode zelo lahko opravičiti svoje postopanje tako pred našimi volilci in pred vsem slovenskim narodom, kolikor pred vsem vnanjim svetom in na vzgoraj.

V potokih je že tekla kri sinov slovenskega naroda za slavno dinastijo Habsburfov in nikdar se ne najde duša slovenska, katera bi se hotela vezati z elementi, katerim je Av-

strija — inozemstvo. In ravno zato smo se postavili po robu konservativcem, ker niso hoteli dokazati z dejanji, da so se za vedno in definitivno ločili, ne od posamičnih oseb, ampak od sistema, ki je služil — če tudi nehote in le posredno — nakanam progressistov. To je resnica, vse drugo je laž! Na svetu ga ni plačila, za katero bi se Slovenci hoteli vezati s progressisti in si tako omadeževati svojo vest in svoje poštenje. Za jedno slovensko šolo! O ne gospóda, tega nam ne treba, kajti to šolo si hočemo priboriti postavnim putem in na podlagi avstrijskih zakonov. Rodovednosti „Mattinovi“, kam da so šli slovenski glasovi, ustrezamo danes na drugem mestu, kjer govorimo o nelepem manevru konservativne stranke, naperjenem proti političnemu društvu „Edinost“.

Ako je res kateri slovenski volilec — kar pa mi ne moremo vedeti, ker nismo bili v volilni dvorani — vskliknil „živio progresso“, bodi povedano javno in slovesno, da ne le ne odobrujemo tega vsklika, ampak ga obsojamo najodločneje. In tudi to je gotovo, da je dotičnik vskliknil „živio“ — če je res vskliknil — ne iz simpatije do progressovcev, ampak smatrati morate ta vsklik kot znak, da je nejevolja mej zavednimi slovenskimi volilci priklopela do vrhunca, ker so se stvari zasukale toli žalostno.

So že začeli lagati. Tadi Dunajska „N. Freie Presse“ je že priobčila neko brzojavko iz Trsta, v kateri omenja „govorice“, da se Slovenci pogajajo z italijanskimi radikalc, za skupno delovanje in da so poslednji prvim obljubili slovensko šolo. Neslanost te „govorice“ je sicer jasna na prvi pogled, a vendar zatrujemo še enkrat, da mej nami in progressovci zija tak načelni propad, da je kako približevanje izključeno za vse večne čase. Meni-li gospóda okoli „Mattina“, da mi prodajamo svoja načela, ali da menjavamo svoje nazore, kakor jih menjavajo oni sami?! Pardon, zareklo se nam je: oni ne menjavajo svojih načel, ker — jih nimajo!!

Maščevanje? Javlja se nam, da se hočejo konservativci nad nami maščevati s tem, da pri volitvah po okolicah pripomorejo progressovcem do zmage. Tudi dobro: posledice temu bodo občutili v prvi vrsti drugi, — ne mi!

Tržaške mestne volitve. Pod tem naslovom piše „Slovenec“: Kocka je padla, Slovenci imamo za IV. razred volitev v mestni in deželni zbor svoje kandidate. Tako je prav, stopili smo vendar edenkrat pred ves svet s svojimi možmi. Pogajanja s takozvano konservativno stranko so bila zastoj, ker nas niso hoteli prav nič poštevat. Izreči moramo tu svojo posebno nezadovoljnost in grajo takemu postopanju, kakoršno je bilo pri konservativni stranki. Ta stranka hoče biti konservativna in vladna, saj za njo delujejo c. kr. uradniki. Ali Bože moj! Stranka, ki ima biti vladna in mora zbok tega biti tudi pravična vsem narodnostim, pokazala je svojo konservativno stran v preziranju Slovencev. Delati za njo, potem pa preziran biti kot njen sosenj, ni-li to britka ironija?! Mislijo li gospodje konservativci, da smo res otroci tudi mi, ako so oni tako najivni? Da, bili so časi, ko ste nas vodili za nos, dokler nas niste izkoristili, sedaj smo postali previdnejši in ne damo se več, postali smo dovolj zreli, da se vam postavimo po robu!

V četrtem volilnem razredu v mestu imamo torej svoje slovenske kandidate; o zmagi sedaj še ne govorimo, ali zmaga naša je že to, da smo stopili na dan s svojimi možmi, ter pred vsem svetom dokazali, da v Trstu še živimo in da se z lepo ne udamo.

